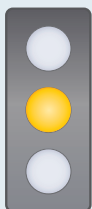

PRZEDMIOT ZIELONEJ KSIĘGI: Komisja zaprasza do dyskusji na temat działań możliwych do podjęcia przez rządy w celu wsparcia procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw.

STRONY ZAANGAŻOWANE: przedsiębiorstwa i pracownicy.

ZA:

- Zalecenie Komisji, by w czasie kryzysu wszystkie Państwa Członkowskie wykorzystywały takie instrumenty, jak: systemy skróconego czasu pracy, rachunki czasu pracy i zakładowe układy pracy, może pomóc w utrzymaniu miejsc pracy.
- Systemy podatkowe i świadczeń socjalnych powinny być zreformowane w taki sposób, by mogły ograniczać wpływ kryzysu na rynek pracy

PRZECIWI:

- Wczesne angażowanie „wszystkich właściwych, zainteresowanych stron” w restrukturyzację przedsiębiorstwa wywoła wśród dostawców, klientów i kredytodawców niepokój o ekonomiczną stabilność przedsiębiorstwa.
- Zmiany w regulacjach dotyczących rozwiązywania umów o pracę nie mogą jednocześnie poprawić elastyczności przedsiębiorstw i poziomu ochrony socjalnej pracowników.
- Unia Europejska nie ma kompetencji w dziedzinie harmonizacji krajowych przepisów dotyczących upadłości powodu.

TREŚĆ**Tytuł**

Zielona Księga w sprawie **Restrukturyzacji**. Sygnatura **COM(2012) 7** z 17 stycznia 2012 r.

Treść

› **Postanowienia ogólne**

- Publikując Zieloną Księgę, Komisja Europejska rozpoczyna konsultacje na temat skutecznych metod i strategii „restrukturyzacji” przedsiębiorstw. Celem tej inicjatywy jest znalezienie sposobów szerszego upowszechnienia procesów restrukturyzacji, a przez to promowanie wzrostu gospodarczego i konkurencyjności.
- Komisja definiuje restrukturyzację jako dostosowanie się przedsiębiorstwa do wyzwań o charakterze środowiskowym, ekonomicznym, technologicznym, rynkowym lub społecznym.
- W dziedzinie zatrudnienia restrukturyzacja oznacza tworzenie, likwidowanie, a przede wszystkim zmianę charakteru miejsc pracy.
- Zdaniem Komisji, konkurencyjność europejskiej gospodarki w coraz większym stopniu uzależniona jest od zdolności adaptacyjnych i poziomu innowacyjności.
- Komisja proponuje odróżnić:
  - restrukturyzację będącą reakcją na kryzys od
  - restrukturyzacji polegającej na dostosowaniu się do zmian ekonomicznych.
- Zdaniem Komisji, przedsiębiorstwa powinny rozpoznawać potrzebę restrukturyzacji na możliwie wczesnym etapie, a następnie przygotować się do niej długofalowo.

› **Restrukturyzacja jako reakcja na kryzys gospodarczy**

- W trakcie kryzysu gospodarczego przedsiębiorstwa i ich załogi „w całej Europie, w dużej mierze, twórczo uczestniczyły w procesach restrukturyzacji, które były konstruktywne, skuteczne i odegrały zasadniczą rolę” (s. 3).
- Zdaniem Komisji, dla ograniczenia liczby likwidowanych miejsc pracy kluczowe znaczenie miały następujące działania:
  - publiczne finansowanie pracowników zatrudnionych w skróconym wymiarze czasu pracy;
  - stosowanie rachunków czasu pracy;
  - zawieranie zakładowych układów pracy.
- Komisja Europejska wzywa państwa członkowskie do wykorzystywania powyższych instrumentów w przypadku wybuchu kryzysu w przyszłości, jednocześnie jednak zwraca uwagę na ryzyko związane z tego rodzaju działaniami na rzecz ochrony miejsc pracy: „zbyt późna rezygnacja z tych rozwiązań może spowodować znaczne koszty wynikające z utrzymywania miejsc pracy w upadających sektorach” (s. 8).
- Pomimo podjęcia powyższych działań, w większości Państw Członkowskich stopa bezrobocia dramatycznie wzrosła w porównaniu z połową 2009 r.
- Skutki likwidacji miejsc pracy często były łagodzone poprzez wypłatę rekompensat i przechodzenie na wcześniejsze emerytury.
- By w przyszłości być lepiej przygotowanym do reagowania na konsekwencje kryzysu gospodarczego, Komisja zaleca zreformowanie systemów podatkowego i świadczeń społecznych. Zmiany mają zapewnić, by:
  - praca była opłacalna (s. 11);
  - zmiany poziomu płac były zgodne z potrzebą przywrócenia równowagi gospodarce;
  - powrót na rynek pracy był korzystny dla bezrobotnych;
  - systemy ochrony zatrudnienia zachowywały równowagę pomiędzy bezpieczeństwem zatrudnienia a elastycznością miejsc pracy.

Analiza z dnia 14 maja 2012 r.

- Komisja pyta, do jakiego stopnia działania podjęte w czasie kryzysu okazały się odpowiednie z punktu widzenia restrukturyzacji i w jaki sposób można wspierać ich stosowanie, gdy jest to konieczne.

› Restrukturyzacja jako dostosowanie do zmian w gospodarce

- Konkurencyjność europejskiej gospodarki w coraz większym stopniu zależy od jej zdolności do innowacji oraz umiejętności szybkiego i łagodnego dostosowywania się do zmian w otoczeniu.
  - Przedsiębiorstwa stale zmuszone są do podejmowania działań dostosowawczych, ponieważ w perspektywie średniookresowej – ze względu na postęp technologiczny i innowacje – cykl życia produktu będzie coraz krótszy.
  - Przedsiębiorstwa muszą reagować na zmiany w międzynarodowym podziale pracy.
- Unia Europejska powinna stworzyć innowacyjnym i szybko rozwijającym się przedsiębiorstwom konieczne warunki ramowe, umożliwiające zrównoważony rozwój i tworzenie miejsc pracy.
- Aby procesy dostosowawcze przyniosły efekty, kluczowe znaczenie mają:
  - wczesne przygotowanie, szczególnie istotne dla ograniczenia liczby likwidowanych miejsc pracy i negatywnego wpływu na region;
  - „wczesne zaangażowanie wszystkich właściwych, zainteresowanych stron” (s. 4) – tzn. dostawców, klientów, pracodawców i podmiotów ich reprezentujących, partnerów społecznych, stowarzyszeń branżowych, rządów, władz regionalnych i lokalnych oraz banków;
  - procedury upadłościowe, które nie będą utrudniać „uczniwie upadłym” przedsiębiorcom powrotu do działalności, m.in. poprzez:
    - ustanowienie 3 lat jako terminu przysługującego na poziomie UE na rozliczenie się i uregulowanie zobowiązań (tzw. okresy „dobrego sprawowania”).
    - wprowadzenie wymogu, by „wszystkie procedury prawne niezbędne do zamknięcia działalności gospodarczej w przypadku bankructwa niezwiązanego z nieprzestrzeganiem prawa trwały nie dłużej niż rok” (s. 13);
  - bardziej restrykcyjne korzystanie z istniejących form pomocy państwa dla inwestycji podejmowanych przez rentowne przedsiębiorstwa.
- By zapewnić wysoki poziom zatrudnienia i wysoki poziom zabezpieczenia społecznego, Komisja chce wspierać restrukturyzację, podejmując „działania wspierające”. Obejmują one:
  - „zmiany” w ustawodawstwie dotyczącym ochrony zatrudnienia oraz
  - wdrożenie strategii w zakresie szkoleń i aktywizacji, ułatwiających bezrobotnym zdobycie zatrudnienia.
- Podjęcie odpowiednich kroków politycznych ma służyć temu, by sztywny rynek pracy oraz struktura umiejętności nie były przeszkodami w działaniach dostosowawczych.
- Komisja proponuje wzmocnienie roli partnerów społecznych w procesach restrukturyzacji.
- Komisja pyta, jakie warunki ramowe są konieczne, by działania dostosowawcze podejmowane przez przedsiębiorstwa przemysłowe przynosiły efekty, oraz czy należy usprawnić procedury upadłościowe.

› Przewidywanie potrzeby restrukturyzacji

- Zdaniem Komisji, procesy restrukturyzacji w Unii Europejskiej polegają czasami na „reagowaniu, a nie uprzedzaniu” (s. 15). „Zewnętrzne podmioty” są często angażowane zbyt późno, tak by ograniczyć ich społeczne oddziaływanie (s. 15).
- Komisja zaleca więc podejście oparte na „przewidywaniu procesów restrukturyzacji” (s. 15). Kluczowe znaczenie ma w tym kontekście:
  - strategiczne planowanie długoterminowe w przedsiębiorstwach, przewidujące zmiany, oraz
  - „mechanizmy” planowania prognostycznego w zakresie zatrudnienia i umiejętności.
- Według Komisji, władze powinny ułatwiać „koordynację działań podejmowanych przez podmioty zewnętrzne i przedsiębiorstwa”, tak by wspierać procesy restrukturyzacji.
- Procesy przewidywania oraz długoterminowe planowanie strategiczne powinny być stosowane również w trakcie procesów restrukturyzacji w firmach z sektora publicznego.
- Jeśli chodzi o wczesne przygotowanie systemów edukacji i szkoleń do przyszłych wymogów w zakresie umiejętności, Komisja stwierdza, że niezbędne jest:
  - zaangażowanie w ten proces partnerów społecznych, oraz
  - „inwestowanie w umiejętności w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych”, ponieważ popyt na pracowników wyposażonych w „e-umiejętności” będzie rósł (s. 14).
- Komisja zamierza zbadać „rolę regionów” we wspieraniu „inteligentnej specjalizacji” (s. 6).
- Komisja pyta, czy i jak możliwe byłoby identyfikowanie na wczesnym etapie potrzeb w zakresie restrukturyzacji, co umożliwiłoby planowanie w perspektywie długoterminowej.

Uwagi Komisji w sprawie zasady pomocniczości

Komisja nie odniosła się do kwestii pomocniczości.

Tło polityczne

Pierwotnie Komisja zamierzała zorganizować wysłuchanie partnerów społecznych na poziomie UE. Zamiast tego zdecydowała się jednak na publiczne konsultacje. Ich wyniki zostaną uwzględnione w Strategii Komisji na rzecz modelu flexicurity.

Kwestia tego, czy i w jakich warunkach dane przedsiębiorstwo ma prawo do otrzymania subsydiów została już uregulowana. Istnieją na przykład „Wytuczne w zakresie pomocy państwa w ratowaniu i restrukturyzacji zagrożonych firm” (C 244 z 1 października 2004 r.). W reakcji na kryzys ekonomiczny Komisja opublikowała również „Tymczasowe Ramy wspólnotowe dla działań z zakresu pomocy publicznej, służących poszerzeniu dostępu do finansowania w trakcie kryzysu finansowego i gospodarczego” (C 16/3 z 22 stycznia 2009 r.).

Analiza z dnia 14 maja 2012 r.

Podmioty uczestniczące w procesie politycznym

Prowadząca Dyrekcja Generalna:

Dyrekcja generalna ds. zatrudnienia, spraw społecznych i włączenia społecznego

OCENA

Ocena wpływu na gospodarkę

Komisja uznaje znaczenie restrukturyzacji dla konkurencyjności UE. Jest również świadoma jej negatywnych skutków ekonomicznych – w szczególności w zakresie zatrudnienia – i szuka sposobów, by je ograniczyć. Komisja słusznie rozróżnia przyczyny restrukturyzacji: zarówno zmiany w gospodarce, jak i kryzysy powodują konieczność podjęcia działań restrukturyzacyjnych, ale ich kształt musi się różnić.

Jeśli chodzi o restrukturyzację jako odpowiedź na kryzys, prawdą jest, że działania ratunkowe, takie jak **systemy skróconego czasu pracy, rachunki czasu pracy i układy pracy w przedsiębiorstwach mogą pomóc w utrzymaniu miejsc zatrudnienia** – widać to było w czasie kryzysu gospodarczego w wielu sektorach przemysłu w Belgii, Niemczech i Luksemburgu. **Komisja słusznie więc wzywa Państwa Członkowskie do wykorzystywania tych metod w przypadku kryzysów w przyszłości.**

Zdaniem Komisji, systemy podatkowe oraz świadczeń socjalnych w Państwach Członkowskich powinny zostać zreformowane tak, aby ograniczać wpływ kryzysu na rynek pracy. Silniejsze zachęty do podejmowania pracy oraz odpowiednie rozwiązania w zakresie płac to odpowiednie narzędzia do pobudzania wzrostu zatrudnienia. Są to jednak ogólne warunki stabilności rynku pracy i polityki gospodarczej, które w wielu Państwach Członkowskich doprowadziłyby do pozytywnych efektów w zakresie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia nawet przed kryzysem gospodarczym. Z drugiej strony, w przypadku restrukturyzacji związanej ze zmianami ekonomicznymi, większość działań ratunkowych branych pod uwagę w przypadku kryzysu okazałyby się niewłaściwa. Komisja ma tego świadomość, dlatego też wzywa do podjęcia szeregu dodatkowych kroków, mających wspierać restrukturyzację wymuszoną zmianami w gospodarce. Kompleksowe, prawnie wiążące unijne przepisy dotyczące restrukturyzacji nie będą jednak skuteczne, ponieważ restrukturyzacja obejmuje wiele skomplikowanych procedur, w każdym przypadku różniących się od siebie. Decydującą rolę odgrywają m.in. uwarunkowania regionalne, związane z daną branżą, wielkością przedsiębiorstwa i rynku.

Wezwanie do wczesnego angażowania wszystkich „właściwych, zainteresowanych stron” w proces restrukturyzacji, w szczególności w przypadku trudności gospodarczych, jest jednak przejawem ignorowania realiów prowadzenia działalności gospodarczej. Realizacja tego postulatu doprowadziłaby wyłącznie do wzrostu obaw o ekonomiczną stabilność danego przedsiębiorstwa wśród jego dostawców, klientów i kredytodawców.

Komisja uznaje konieczność stworzenia przejrzystych i szybkich procedur upadłościowych, które pozwolą „uczciwie upadłym” przedsiębiorcom szybko otworzyć nowe firmy lub dalej prowadzić niewypłacalną, ale stabilną działalność. Korzyści wynikające z przyznania krótkiego okresu na rozliczenie i uregulowanie długów kontrastują z niekorzystnym położeniem kredytodawców, jeśli chodzi o ochronę ich interesów. Ustalenie krótkiego okresu „dobrego sprawowania” zwiększa ryzyko kredytodawców, że w przypadku niewypłacalności będą musieli zrzec się większej części swoich roszczeń, co może doprowadzić zarówno do spadku wartości przyznawanych kredytów, jak i wyższych kosztów pożyczek.

Aby zagwarantować wyższy poziom zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego, Komisja wzywa do „zmian” w zasadach zabezpieczenia społecznego, nie deklarując na razie, czy zmiany te polegać powinny na zacieśnieniu czy poluzowaniu przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego. To kompromis pomiędzy dążeniem do wysokiego wskaźnika zatrudnienia i wysokiego poziomu zabezpieczenia społecznego. Zwiększenie ochrony zatrudnienia miałoby negatywny wpływ na niezbędne w procesie restrukturyzacji podniesienie elastyczności firm – ten pomysł powinien więc zostać odrzucony. Natomiast zmniejszenie ochrony zatrudnienia z jednej strony utrudni osiągnięcie celu w postaci wysokiego poziomu zabezpieczenia społecznego, a z drugiej pomoże wesprzeć tworzenie miejsc pracy.

Zalecane publiczne finansowanie systemów edukacji i szkoleń jest ograniczone wyłącznie do bezrobotnych i tych, którzy mogą stać się bezrobotni, tak by uniknąć efektu *deadweight* (czyli sytuacji, w której cel zostałby osiągnięty także bez podjęcia działań); wewnętrzne działania w zakresie szkoleń nie mogą być finansowane z podatków.

Pomysły i wymagania Komisji w zakresie przewidywania konieczności restrukturyzacji i prognozowania sytuacji kadrowej w przedsiębiorstwach nie biorą pod uwagę realiów. Restrukturyzacja i planowanie potrzeb w zakresie kadry i posiadanych przez nią umiejętności są elementami codziennego prowadzenia przedsiębiorstwa, pozostają więc w centrum zainteresowania firm. Należy unikać państwowej ingerencji w tej sferze, ponieważ państwo nie jest lepszym przedsiębiorcą – tym bardziej, że nie ma rozeznania w konkretnej sytuacji. Wezwanie do wczesnego dostosowywania systemów edukacji i szkoleń do zmieniających się wymagań jest natomiast uzasadnione.

Wpływ na wzrost gospodarczy i zatrudnienie

Reformowanie sztywnych struktur rynku pracy w celu zwiększenia zdolności adaptacyjnych może pomóc w stworzeniu bodźców sprzyjających wzrostowi gospodarki i poziomowi zatrudnienia. Takie same efekty przynieść mogą odpowiednie rozwiązania w zakresie szkoleń dla bezrobotnych, którzy stracili pracę ze względu na restrukturyzację, oraz których umiejętności nie są pożądane na rynku pracy. W sytuacji spadku popytu o charakterze makroekonomicznym, rozwiązania takie, jak wprowadzenie systemów skróconego czasu pracy mogą pomóc w utrzymaniu zatrudnienia na stabilnym poziomie. Jeśli jednak zmiany wielkości popytu mają charakter strukturalny, stosowanie systemu skróconego czasu pracy może spowodować złą alokację siły roboczej, co w dłuższej perspektywie może mieć negatywny wpływ na wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

Wpływ na atrakcyjność Europy jako miejsca lokalizacji inwestycji

Wpływ [omawianych propozycji – przyp. tłum.] na atrakcyjność Europy jako miejsca lokalizacji inwestycji trudno na razie przewidzieć. Będzie on zależał głównie od tego, w jakim kierunku pójdą zmiany w dziedzinie poziomu ochrony zatrudnienia. Jego podniesienie zmniejszy atrakcyjność Europy jako miejsca lokalizacji inwestycji, a obniżenie – zwiększy ją.

Analiza z dnia 14 maja 2012 r.

Ocena prawna

Kompetencje prawne

UE ma uprawnienia do stanowienia przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego i ochrony pracowników (art. 153 (1) lit. c TFEU) oraz podejmowania kroków w kierunku ochrony pracowników w przypadku rozwiązywania ich umów o pracę (art. 153 (1) lit. d TFEU). Tego rodzaju decyzje są jednak uzależnione od jednolitej decyzji Rady.

UE nie posiada natomiast kompetencji do ujednoczenia elementów prawa upadłościowego dotyczących okresu dobrego sprawowania. Można je wyprowadzić co najwyżej z art. 114 TFEU (budowa rynku wewnętrznego), pod warunkiem jednak, że istniejące przepisy krajowe utrudniają funkcjonowanie rynku wewnętrznego. W tym przypadku taka przesłanka nie zachodzi, gdyż kwestią różnic [w przepisach krajowych – przyp. tłum.] zajęto się już w Rozporządzeniu na temat procedur w przypadku niewypłacalności (VO (EC) nr 1348/2000).

Ustalanie ram prawnych dotyczących państwowej pomocy udzielanej przedsiębiorstwom leży w wyłącznych kompetencjach UE (art. 108, 109 TFEU w powiązaniu z art. 3 TFEU). UE nie posiada natomiast kompetencji do wzywania Państw Członkowskich do dostosowywania systemów szkolenia do przyszłych wymagań w zakresie kompetencji. Zamiast tego UE jest zobowiązana „w pełni” respektować „odpowiedzialność Państw Członkowskich za treść i sposób organizacji kształcenia zawodowego” (art. 166 (1) TFEU).

Pomocniczość

Ustanowienie ogólnoeuropejskich przepisów w większości spraw podnoszonych przez Komisję byłoby sprzeczne z zasadą pomocniczości, ich efekty nie będą bowiem lepsze od efektów regulacji krajowych. Na przykład ujednoczenie systemów podatkowych i świadczeń społecznych nie uwzględniłoby różnych krajowych modeli konkurencyjności oraz zasady państwa dobrobytu. O stosowaniu wewnętrznych rozwiązań, takich jak rachunki czasu pracy czy zakładowe układy pracy, decydować powinni partnerzy społeczni – zrobią to szybciej i skuteczniej.

Proporcjonalność

Obecnie trudna do oceny.

Zgodność z prawem UE

Wezwanie do stworzenia mniej sztywnych regulacji dotyczących rynku pracy można w pewnym stopniu zaadresować do samej Komisji. Mogłaby ona, na przykład, ułatwić wspieranie zatrudnienia osób starszych poprzez stworzenie bardziej elastycznych możliwości ograniczania umów o pracę, które zostały dramatycznie zawężone przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w związku z dyskryminacją ze względu na wiek [Mangold; ECJ, C-144/04]. Podobnie zwiększenie elastyczności można osiągnąć poprzez zastosowanie korzystnych dla partnerów społecznych otwartych klauzul w Dyrektywie o Czasie Pracy (RL 2003/88/EC).

WNIOSKI

Zachęcanie Państw Członkowskich do stosowania w czasie kryzysu takich instrumentów, jak: systemy skróconego czasu pracy, rachunki czasu pracy i zakładowe układy pracy jest słuszne, są to bowiem odpowiednie sposoby chronienia miejsc pracy. Systemy podatkowe i świadczeń społecznych powinny zostać zreformowane, by zmniejszyć wpływ kryzysu na rynek pracy. Angażowanie już na wczesnym etapie „wszystkich właściwych, zainteresowanych stron” wywoła wśród dostawców, klientów i kredytobiorców niepokój o ekonomiczną stabilność przedsiębiorstwa. Zmiany w zasadach rozwiązywania umów o pracę nie mogą jednocześnie poprawić elastyczności przedsiębiorców i podnieść poziomu zabezpieczenia społecznego pracowników. UE nie posiada kompetencji w zakresie ujednoczania krajowych przepisów dotyczących upadłości.

Centrum für Europäische Politik (Centrum Polityki Europejskiej, CEP) jest niemiecką organizacją pozarządową, która na bieżąco monitoruje i analizuje procesy legislacyjne prowadzone na poziomie Unii Europejskiej oraz dzieli się tą wiedzą z politykami, naukowcami, mediami i ogółem społeczeństwa.

Więcej informacji: www.cep.eu

Fundacja FOR jest organizacją pozarządową, która prowadzi działania sprzyjające rozwojowi instytucji demokratycznych oraz wzmocnieniu społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

Więcej informacji: www.for.org.pl